ס: ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

מתני' העובד עבודת כוכבים [a]אחד העובר ואחד המזבח ואחד המקטר ואחד המנסך ואחד המשתחוה ואחד [2]המקבלו עליו לאלוה והאומר לו אלי אתה [3]אבל המגפף והמנשק והמכבד והמרבץ והמרחץ והסך והמלביש והמנעיל עובר בלא תעשה [4]הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בלא תעשה [5]הפוער עצמו לבעל פעור זו היא עבודתה הזורק אבן [6]למרקולים זו היא עבודתה: **גמ'** מאי אחד העובד אמר רבי ירמיה [7]הכי קאמר אחד העובד כדרכה ואחד המזבח ואחד המקטר ואחד המנסך ואחד המשתחוה ואפילו שלא כדרכה וליחשוב נמי זורק אמר אביי [8]זורק היינו מנסך דכתיב [9]בל אסיך נסכיהם מדם מנהני מילי דתנו רבנן אילו נאמר [2]זובח יחרם הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר תלמוד לומר לאלהים בזובח לעבודת כוכבים הכתוב מדבר אין לי אלא בזובח מקטר ומנסך מניין ת"ל בלתי לה' לבדו ריקן העבודות כולן לשם המיוחד לפי שיצאה זביחה לידון בעבודות פנים מניין [10]לרבות השתחואה ת"ל [3]וילך ויעבוד אלהים אחרים וישתחו להם וסמיך ליה [4]והוצאת את האיש ההוא וגו' עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל [5]כי לא תשתחוה לאל אחר יכול שאני מרבה המגפף והמנשק והמנעיל ת"ל זובח זביחה בכלל היתה ולמה יצאה [11]להקיש אליה ולומר לך מה זביחה מיוחדת שהיא עבודת פנים וחייבין עליה מיתה אף כל שהיא עבודת פנים וחייבין עליה מיתה יצאה השתחואה לידון בעצמה יצאה זביחה לידון על הכלל כולו אמר מר הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר זובח קדשים בחוץ ·כרת הוא סלקא דעתך אמינא כי אתרו ביה קטלא כי לא אתרו ביה כרת קמ"ל אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אימא יצאה השתחואה ללמד על הכלל כולו וכי תימא זובח למה לי לגופיה [2]דמחשבין מעבודה לעבודה דאיתמר [12]השוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים [13]רבי יוחנן אמר אסורה

מתני' אחד העובד. מפרש בגמרא: **אחד המזבח ואחד המקטר וכו'.** וכגמרא מוקים לה לכולה מתניתין בשאין דרכה של אותה עבודה בכך שיכיים לעבדה בכך ואפ"ה אהכך עבודות מיתייב כדיליף לה בברייתא: **והמקבלו עליו כאלוה.** ואפי' אמירה בעלמא כגון האומר לו אלי אתה דאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישמחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל. ל"א והמקבלו לאלוה שלא בפניו והאומר לו אלי אתה בפניו ומנא קיפא לגליי רישא דאי תנא רישא הוה אמינא הני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא תנא קיפא בפניו מכלל דרישא שלא בפניו ואפ"ה מייב: **אבל המגפף והמנשק.** שלא כדרכה: **עובר בלא תעשה.** דלא תעבדם יתירא כתיבי חד בדברות לאשונות[a] (ואמרונות[b]) וחד לא תשתחוה להם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם (שמות כג) אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה אבל מיתה לא מייב בשלא כדרכה אלא הני דפרט כהו קרא: **הנודר בשמו.** בלשון נדר קונם עלי כל פירות שבעולם בשם עבודת כוכבים פליגיא אם אומר: **והמקייים בשמו.** שבועה. נשבע[c] מתרגם מקייים: **עובר בלא תעשה.** ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שם): **הפוער עצמו.** מתרץ רעי בפניו והוא עבודתו ומייב עליו[d] מיתה: **מרקולים.** מלדדין שלא אכנים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת מלמעלה על גביהן וקורין אותם מרקולים ושונדין אותה בזריקת האבנים: **גמ' מאי אחד העובד.** אטו כל הני לאו עובד ניעהו: **אחד העובד.** כל עבודה אף גפוף ונשוק אף דרך בזיון בכדרכה ומייב מיתה דכתיב[e] וילך ויעבוד אלהים אחרים וכתיב בתריה וסקלתם באבנים ואחרתיה מהכא ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' (דברים יב) דהיינו בכדרכה: **ואחד המזבח.** אפי' שלא כדרכה בעבודות הללו כדיליף לקמן דכל עבודות הנעשות בפנים לגבוה מייבין עליה מיתה בעבודת כוכבים אפילו שלא כדרכה: **ולתשוב נמי זורק.** דבשלמא מקבל ומוליך לא קשיא לן אע"ג דעבודות פנים הם דלא אשכחן דלהוו עבודות הנעשות בשם עבודת כוכבים כדאשכחן הכי זביחה וזשבח לו (שמות לב) קטור אשר אבל זבחימו יאכלו (דברים לב) ניסוך יאשר יין נסיכם (שם) ומיהו דם אשכחן בעבודת כוכבים בל אסיך נסכיהם מדם וכיון דגמרינן דכל עבודות פנים מייבין בהם אף שלא כדרכה מתנייה נמי: **אמר אביי זורק בכלל ניסוך.** דמתני' דהא קרא נמי ניסוך קרייה: **מנא הני מילי.** דמתייב בהני עבודות אף בשלא כדרכה: **אילו נאמר זובח יחרם הייתי אומר.** בלחוד זביחה בא הכתוב לענות מיתה ודאי בזובח קדשים בחוץ קאמר שמצינו שהזהיר עליהם במקום אחר (ויקרא יז). ולקמן פריך הרי כבר פרשו להם עונש אחר ונכרת דכתיב בגני שחוטי חוץ (שם): **ס"ל לאלהים יחרם.** דבא הכתוב לענשו מיתה דהאי יחרם לשון מיתה דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת. זובח לאלהים כל אלהים בשמע ואפילו שלא כדרכה מדלא כתביה בלשון עבוד לאלהים בזביחה יחרם שמע מינה אפילו אינה עבודה שלו קאמר וכל עבודות שבעולם בכדרכה נפקא לן בהו מיתה מוליך ויעבוד וגו' דמשמע דבר שהוא עבודה לו: **כלפי לה' לבדו ריקן.** ונטל כל העבודות מלעבדה בהן ונתנן לשם המיוחד. משמע דאכל עבודות הרלאויות לשם קאמר: **לפי שיצאה זביחה.** בפירוש מכלל שאר עבודות שבכללו בכלל וילך ויעבוד ומדה היא בתורה דדבר שהוא בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא שאין הכלל הזה מחייב אלא עבודה הדומה לזבוח שהוא עבודת פנים. ומהשתא לא נפקא לן לדלייב אהשתחואה שלא כדרכה דלאו עבודה היא בפנים מניין לרבות השתחואה: ה"ג בספרי[a] **ס"ל וילך ויעבוד אלהים אחרים וישקחו להם.** דעל כרחיך לשלא כדרכה קאמר דאי דרכה לעבדה בכך בכלל ויעבוד הוא: **עונש שמענו.** דכתיב ביה ונקלקלתם דלעיל: **אזהרה מניין ס"ל כי לא תשתחוה לאל אחר.** והאי נמי אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה. וספרים דכתוב בהו [b](כי) לא תשתחוה שיכול הוא דהא מיתה הכא לא כתיבא: **יכול שאני מרבה וכו'.** דגימתא השתחואה שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה השתחואה מיוחד שהיא דרך כבוד ומייב עליה אף בשלא כדרכה אף כל שהוא דרך כבוד כגון אלו מייב: **ס"ל זובח.** ואם השתחואה ללמד על הכלל כאתה למה פרט לך זביחה אלא דרך כבוד הוא והשתחואה נפקא ליה אלא היא באתה ללמד על הכלל לומר לך זביחה בכלל היתה ויצאה מן הכלל להקיש לה כל הנכללות עמה ולומר לך מה זביחה מיוחדת עבודת פנים אף כל שהיא עבודת פנים מייבין עליה בחוץ לעבודת כוכבים ומשום דהשתחואה לא נפקא לן מהכא לחייבה הוצרכה השתחואה לחזור ולגלות כדי לדון בעצמה לבדה שיתחייבו עליה ואע"פ שאין חייבין כיולא בה ויצאה זביחה ללמד על הכלל כולו: **סד"א.** האי יחרם אתא לאחויי לן דאי אתרו ביה לקטלא וכרת כי לא אתרו ביה הוא כדלגבי שבת ועבודת כוכבים ועריות: ה"ג **ס"ד אמינא אתרו ביה קטלא ולא אתרו ביה כרת קמ"ל: אימא יצאה לן השתחואה ללמד על הכלל.** ומתרבי מגפף ומנשק וכל שהוא דרך כבוד כהשתחואה. [c] א] וקא קשיא לי' לתנא ס"ר לתנא ס"ר אתא מיפוק לי' מהשתחואה דהא עבודת כבוד הוא: **לגופיה.** אתא ולאחויי דאפי' לא שחט שחיטה עצמה לעבודת כוכבים אלא שחטו לעצמו ומשב בה ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים מייב ואפי' לא זרק: **דמחשבין מעבודה לעבודה.** כלומר דמחשבה שהוא מחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת מחשבה היא להתחייב עליה: אסורה

ליחשוב נמי זורק. פירש הקונטרס בשלמא מקבל ומוליך משום דלא אשכחן דליהוו עבודה הנעשות בשם עבודת כוכבים דלמשכחן גבי ניסוך יאשר יין נסיכם והיינו כל יהודה דדרים בספרי להאי קרא דיין נסיכם גבי עובדי כוכבים אבל ר' נחמיה מוקי לה כישראל ומיהו לרבי נחמיה בלאו הכי אשכחן קרבי בדברי קבלה וקטר לבעל והסך נסכים לאלהים אחרים (ירמיה ז): **זובח לאלהים יחרם.** פ"ה כל אלהים בשמע אפילו שלא כדרכה מדלא כתיב עובד לאלהים בזביחה יחרם ולא היה יכול לפרש דע"כ לשלא כדרכה אתא דאי לכדרכה מוליך ויעבוד נפקא דה"א לעולם לכדרכה ונא נלמדך על הכלל דאפי' כדרכה לא מחייבה אלא בעבודת פנים: **המקטר** והמנסך מניין ת"ל בלתי לה' לבדו. תימה דבסמוך ליף מיציאת זביחה ללמד על הכלל כולו וי"ל דאי לאו בלתי לה' לבדו ה"א מה זביחה שהיא עבודת דם ואתא לרבויי זורק אבל מקטר ומנסך לא:

מניין לרבות השתחואה. וא"ת ת"ל מדאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישתחו לו ויזבחו לו כדיליף (לקמן דף פג.) האומר אלי אתה דכתיב ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל וי"ל דהתם הוי כדרכה דאותו ענל אומרים בזביחה הוה והא דיליף מהתם אלי אתה משום דאלי אתה אומרים בכל עבודת כוכבים:

אזהרה מניין. וא"ת וא"ל מהיכא דנפקא לי' אזהרה למגפף ומנשק מלא תעבדם כדפ"ה במתני' וי"ל דאי אתא לאזהרה דהשתחואה לא הוה מוקמינן ליה למגפף ומנשק: רש

מתני' אחד המזבח ואחד המקטר וכו'. מפרש בגמרא: **אחד המזבח ואחד המקטר וכו'.** וכגמרא מוקים לה לכולה מתניתין בשאין דרכה של אותה עבודת כוכבים לעבדה בכך ואפ"ה אהכך עבודות מיתייב כדיליף לה בברייתא: **והמקבלו עליו כאלוה.** ואפי' אמירה בעלמא כגון האומר לו אלי אתה דאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישמחו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל. ל"א והמקבלו לאלוה שלא בפניו והאומר לו אלי אתה בפניו ומנא קיפא לגליי ריש דאי תנא ריש הוה אמינא הני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא תנא קיפא בפניו מכלל דריש שלא בפניו ואפ"ה מייב: **אבל המגפף והמנשק.** שלא כדרכה: **עובר בלא תעשה.** דלא תעבדם יתירא כתיבי חד בדברות לאשונות[a] (ואמרונות[b]) וחד לא תשתחוה להם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם (שמות כג) אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה אבל מיתה לא מייב בשלא כדרכה אלא הני דפרט כהו קרא: **הנודר בשמו.** בלשון נדר קונם עלי כל פירות שבעולם בשם עבודת כוכבים פליגיא אם אומר: **והמקייים בשמו.** שבועה. נשבע[c] מתרגם מקייים: **עובר בלא תעשה.** ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שם): **הפוער עצמו.** מתרץ רעי בפניו והוא עבודתו ומייב עליו[d] מיתה: **מרקולים.** מלדדין שלא אכנים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת מלמעלה על גביהן וקורין אותם מרקולים ושונדין אותה בזריקת האבנים: **גמ' מאי אחד העובד.** אטו כל הני לאו עובד ניעהו: **אחד העובד.** כל עבודה אף גפוף ונשוק אף דרך בזיון בכדרכה ומייב מיתה דכתיב[e] וילך ויעבוד אלהים אחרים וכתיב בתריה וסקלתם באבנים ואחרתיה מהכא ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' (דברים יב) דהיינו בכדרכה: **ואחד המזבח.** אפי' שלא כדרכה בעבודות הללו כדיליף לקמן דכל עבודות הנעשות בפנים לגבוה מייבין עליה מיתה בעבודת כוכבים אפילו שלא כדרכה: **ולתשוב נמי זורק.** דבשלמא מקבל ומוליך לא קשיא לן אע"ג דעבודות פנים הם דלא אשכחן דלהוו עבודות הנעשות בשם עבודת כוכבים כדאשכחן הכי זביחה וזשבח לו (שמות לב) קטור אשר אבל זבחימו יאכלו (דברים לב) ניסוך יאשר יין נסיכם (שם) ומיהו דם אשכחן בעבודת כוכבים בל אסיך נסכיהם מדם וכיון דגמרינן דכל עבודות פנים מייבין בהם אף שלא כדרכה מתנייה נמי: **אמר אביי זורק בכלל ניסוך.** דמתני' דהא קרא נמי ניסוך קרייה: **מנא הני מילי.** דמתייב בהני עבודות אף בשלא כדרכה: **אילו נאמר זובח יחרם הייתי אומר.** בלחוד זביחה בא הכתוב לענות מיתה ודאי בזובח קדשים בחוץ קאמר שמצינו שהזהיר עליהם במקום אחר (ויקרא יז). ולקמן פריך הרי כבר פרשו להם עונש אחר ונכרת דכתיב בגני שחוטי חוץ (שם): **ס"ל לאלהים יחרם.** דבא הכתוב לענשו מיתה דהאי יחרם לשון מיתה דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת. זובח לאלהים כל אלהים בשמע ואפילו שלא כדרכה מדלא כתביה בלשון עבוד לאלהים בזביחה יחרם שמע מינה אפילו אינה עבודה שלו קאמר וכל עבודות שבעולם בכדרכה נפקא לן בהו מיתה מוליך ויעבוד וגו' דמשמע דבר שהוא עבודה לו: **כלפי לה' לבדו ריקן.** ונטל כל העבודות מלעבדה בהן ונתנן לשם המיוחד. משמע דאכל עבודות הרלאויות לשם קאמר: **לפי שיצאה זביחה.** בפירוש מכלל שאר עבודות שבכללו בכלל וילך ויעבוד ומדה היא בתורה דדבר שהוא בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא שאין הכלל הזה מחייב אלא עבודה הדומה לזבוח שהוא עבודת פנים. ומהשתא לא נפקא לן לדלייב אהשתחואה שלא כדרכה דלאו עבודה היא בפנים מניין לרבות השתחואה: ה"ג בספרי[a] **ס"ל וילך ויעבוד אלהים אחרים וישקחו להם.** דעל כרחיך לשלא כדרכה קאמר דאי דרכה לעבדה בכך בכלל ויעבוד הוא: **עונש שמענו.** דכתיב ביה ונקלקלתם דלעיל: **אזהרה מניין ס"ל כי לא תשתחוה לאל אחר.** והאי נמי אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה. וספרים דכתוב בהו [b](כי) לא תשתחוה שיכול הוא דהא מיתה הכא לא כתיבא: **יכול שאני מרבה וכו'.** דגימתא השתחואה שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה השתחואה מיוחד שהיא דרך כבוד ומייב עליה אף בשלא כדרכה אף כל שהוא דרך כבוד כגון אלו מייב: **ס"ל זובח.** ואם השתחואה ללמד על הכלל באתה למה פרט לך זביחה אלא דרך כבוד הוא והשתחואה נפקא ליה אלא היא באתה ללמד על הכלל לומר לך זביחה בכלל היתה ויצאה מן הכלל להקיש לה כל הנכללות עמה ולומר לך מה זביחה מיוחדת עבודת פנים אף כל שהיא עבודת פנים מייבין עליה בחוץ לעבודת כוכבים ומשום דהשתחואה לא נפקא לן מהכא לחייבה הוצרכה השתחואה לחזור ולגלות כדי לדון בעצמה לבדה שיתחייבו עליה ואע"פ שאין חייבין כיולא בה ויצאה זביחה ללמד על הכלל כולו: **סד"א.** האי יחרם אתא לאחויי לן דאי אתרו ביה לקטלא וכרת כי לא אתרו ביה הוא כדלגבי שבת ועבודת כוכבים ועריות: ה"ג **ס"ד אמינא אתרו ביה קטלא ולא אתרו ביה כרת קמ"ל: אימא יצאה לן השתחואה ללמד על הכלל.** ומתרבי מגפף ומנשק וכל שהוא דרך כבוד כהשתחואה. [c] א] וקא קשיא לי' לתנא ס"ר לתנא ס"ר אתא מיפוק לי' מהשתחואה דהא עבודת כבוד הוא: **לגופיה.** אתא ולאחויי דאפי' לא שחט שחיטה עצמה לעבודת כוכבים אלא שחטו לעצמו ומשב בה ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים מייב ואפי' לא זרק: **דמחשבין מעבודה לעבודה.** כלומר דמחשבה שהוא מחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת מחשבה היא להתחייב עליה: אסורה

עין משפט נר מצוה

קכב א מי' פ"ג מהל' עכו"ם הל"ג סמג לאוין טז:
קכג ב מי' שם הל"ד:
קכד ג מי' שם הל"ז:
קכה ד מי' פ"ה שם הלכה ב סמג לאוין לה טור שו"ע יו"ד סימן קמז סעיף ה:
קכו ה מי' שם פ"ג הלכה ה:
קכז ו ז ח ט מי' שם הלכה ג:
קכח י מי' פי"ח מהל' מעשה קרבנות הלכה כ סמג לאוין שלג:
קכט כ ל מי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין קפ טור שו"ע יו"ד סימן ד סעיף ה:

מסורת הש"ס

a) [ע' תוס' לקמן סד. ד"ה מרקולים], b) ע"ז לד: מולין לט. זבחים י., ג) [שמות כז], ד) [דברים הן], ה) [תהלים סגן], ו) [מי' תיר"ן], ז) [דברים יז], ח) [שמות יז], ט) [ויקרא כז] רש"ל שתקים הגי' כו.

תורה אור השלם

1. יראו עצבותם אחר מהרו בל אסיך נסכיהם מדם ובל אשא את שמותם על שפתי:
2. זבח לאלהים יחרם בלתי לי' לבדו:
שמות כב יט
3. וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי: דברים יז ג
4. והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו: דברים יז ה
5. כי לא תשתחוה לאל אחר כי יי קנא שמו אל קנא הוא: שמות לד יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לומא וכו' ודקא קשיא ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה לומא יצאה לן וכו' דרך כבוד כהשתחואה וקא קשיא וכו' ל"ל ודקא קשיא וכו':

מוסף רש"י

השוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים. שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה, אלא תשב בשחיטה על מנת לזרוק (ע"ז לד: וכע"ז זבחים י.): אלי אתה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו, דכתי הכל אמורים דהא זבחי מתים הוא, אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודה כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה (חולין לט.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com